

Forslag til Kommuneplanens samfunnsdel 2026-2036

Åmot
kommune

Forord

Innledning

1. Overordnede føringer

Nasjonale føringer

Hvert fjerde år legger regjeringen fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Fylkeskommuner og kommuner skal legge de nasjonale forventningene til grunn i sitt planarbeid. I tillegg skal statlige myndigheter legge de nasjonale forventningene til grunn når de medvirker i planleggingen.

I nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for perioden 2023-2027 er følgende hovedområder vektlagt:

- Samordning og samarbeid i planleggingen
- Trygge og inkluderende lokalsamfunn
- Velferd og bærekraftig verdiskaping
- Klima, natur og miljø for framtida
- Samfunnssikkerhet og beredskap

Sammen med statlige planretningslinjer, statlige planbestemmelser og statlige arealplaner gir dette føringer for samfunns- og arealplanleggingen i Norge. Det er i dag ingen statlige planbestemmelser, og det finnes heller ingen statlige arealplaner som berører Åmot kommune. De statlige planretningslinjene legger imidlertid føringer for kommunens planlegging. Følgende planretningslinjer gjelder i Norge:

- Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet
- Statlige planretningslinjer for klima og energi
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen
- Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging
- Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag

Nasjonale føringer revideres hvert 4 år. Revisjonene medfører som regel ikke så store endringer, at de vil få store betydninger for satsingsområder, hovedmål og strategier.

Regionale føringer

Det er utarbeidet en regional planstrategi for Innlandet, kalt Innlandsstrategien 2024-2028. Visjonen i Innlandsstrategien er følgende: *Innlandet – eventyrlige muligheter. Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med mål om å ha en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv.*

I tillegg er det pekt på fire satsingsområder i Innlandsstrategien: innbyggere, inkludering, innovasjon og infrastruktur, samt tre langsiktige utviklingsmål:

- Bærekraftig ressursforvaltning som gir utvikling og nye arbeidsplasser.
- Levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder.
- At aktører i fylket vårt får større nasjonal betydning og synlighet.

Det finnes også flere regionale planer og strategier som kommunene i Innlandet må legge til grunn for sitt planarbeid:

- Regional plan for klima, energi og miljø
- Regional plan for samfunnstryggleik
- Regional plan for det inkluderende Innlandet
- Planer for samfunns- og næringsutvikling
- Samferdselsplaner
- Vannforvaltningsplaner
- Villreinplaner
- Planer for kulturminner og naturforvaltning
- Frivillighetsstrategi for Innlandet

Regionale føringer revideres hvert 4 år. Revisjonene medfører som regel ikke så store endringer, at de vil få store betydninger for satsingsområder, hovedmål og strategier.

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å imøtekomme dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov. FNs bærekraftsmål gjelder alle land i hele verden. Målene har stor innvirkning på norsk politikk – både i kommuner og lokalsamfunn, og nasjonalt.

For å skape bærekraftig utvikling må vi jobbe på tre områder definert av FN:

- Klima og miljø
- Økonomi
- Sosiale forhold

Det er sammenhengen mellom disse tre områdene, eller dimensjonene som de ofte kalles, som avgjør om noe er bærekraftig. Vi må finne løsninger som balanserer belastningen på miljøet med forbruket og økonomien vår, og vi må finne bedre måter å fordele ressursene på.

FNs bærekraftsmål omhandler alle de tre bærekraftsdimensjonene, og består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. I tabellen under følger en gjennomgang av de 17 bærekraftsmålene.

Mål	Innhold	Hvordan vurderes statusen for Åmot kommune
	Utrydde alle former for fattigdom i hele verden.	Mange av hovedutfordringene er mulig å forebygge gjennom tidlig innsats, lavterskeltilbud og en innsats for utjevning av sosiale ulikheter.

	Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk.	Kommunen forvalter virkemidler for å fremme matproduksjon i både stor og liten skala som bidrar til selvforsyning av mat. Et sterkt jordvern og en streng konsesjonspraksis er viktig for langsiktig tilgang til matjord.
	Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.	Helse er ikke bare et resultat av individuelle forhold og levevaner, men påvirkes også av levekår og strukturelle forhold som inntekt, arbeid, oppvekst, utdanning, bo- og nærmiljø. Mange av disse forholdene kan kommunen påvirke.
	Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.	God utdanning er sentralt for å mestre livet. Åmot har hatt varierende skoleresultater og et utdanningsnivå på snittet i Innlandet. Åmot jobber med tidlig innsats og satsing på barn og unge. Barnehager og skoler skal være en arena for å sikre mestring for barn og unge.
	Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet.	Statistikk viser at kvinner fortsatt tjener vesentlig mindre enn menn. Dette gjelder både i Åmot og landet sett under ett. Det er flere årsaker til dette. Det er f.eks. flere kvinner i lavtlønnede yrker og flere kvinner som arbeider deltid. Et viktig tiltak for å bedre økonomisk likestilling er å sikre heltidsstillinger i helsesektoren.
	Sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle.	Åmot jobber kontinuerlig med drift, vedlikehold, forbedring og utbygging av kommunal VA-infrastruktur.
	Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle.	Åmot er en av Innlandets største vannkraftprodusenter. Åmot er også en vindkraftkommune. I tillegg blir store deler av Rena sentrum varmet opp ved bruk av bioenergi. Åmot produserer langt mer elektrisk energi enn det som forbrukes i kommunen.
	Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.	Arbeidsledigheten i Åmot er lav. Kommunen jobber med forebygging fremfor reparasjon.

	Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.	Åmot har bra med arealer avsatt til næring.
	Redusere ulikhet i og mellom land.	Som i Norge for øvrig har vi lav arbeidsledighet i Åmot, og vi har ordninger som hjelper arbeidsledige, syke og uføre som gjør at forskjellene ikke blir for store. Vi har også et skattesystem som utjevner forskjeller.
	Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.	I Åmot har vi tilgang på bl.a. vann, veier, tjenester, energi og søppelhåndtering. Gjennom arealplaner tilrettelegges det for gode tettsteder, nærhet til friområder og ivaretagelse av kulturmiljøverdier.
	Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre.	Åmot har kildesortering og gjenvinningsstasjon.
	Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Målet er å begrense den globale temperaturstigningen til godt under 2 grader celsius.	Åmot jobber med utarbeidelse av handlingsdelen til klima- og energiplanen. Åmot har for øvrig ladepunkter for el-biler, og har el-biler i kommunens bilpark.
	Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.	Kommunen har renseanlegg uten direkte utslipp til vann. Kommunen forvalter tilskuddsordninger i forhold til utslipp fra landbruk.
	Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning,	Det vektlegges bærekraftig jord- og skogforvaltning. Kommunen forvalter tilskuddsordninger for bærekraftig landbruk. Det fokuseres på fortetting fremfor nedbygging av nye arealer.

	stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.	
	Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.	Åmot er en stor forsvarskommune. Her er det avdelinger som jobber internasjonalt for å sikre fred og stabilitet.
	Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.	Åmot samarbeider med en rekke aktører på ulike områder, bl.a. andre kommuner, næringsliv og frivillige, for å løse utfordringer og tilrettelegge for ønsket utvikling.

2. Åmot i dag

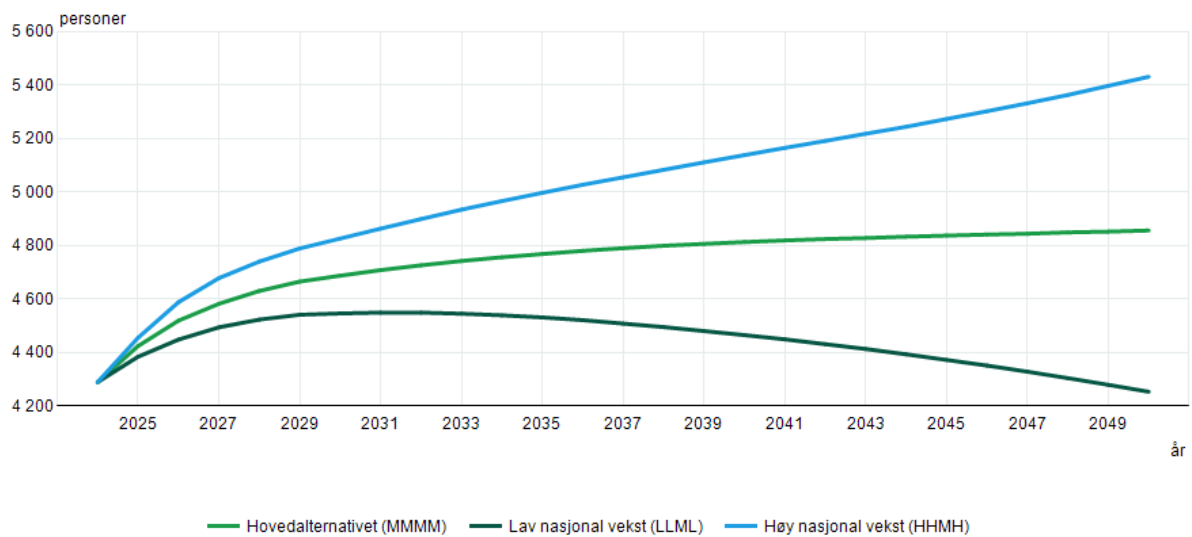
Befolkningsutvikling

Åmot kommune hadde 4203 innbyggere i 1. kvartal 2026. Tallet er svakt synkende, som er tilfelle for de fleste kommunene i sentralitetsklasse 5 og 6. Åmot har imidlertid en noe atypisk befolkningssammensetning, sett opp mot sammenlignbare kommuner. Andelen unge voksne er høyere i Åmot enn kommunene til sammenligning og fylket sett under ett.

Årsaken til den relativt høye andelen unge voksne i kommunen er sammensatt, men har sannsynligvis i stor grad sammenheng med forsvarsansatte i Rena leir. Disse er ofte på kontrakter på to til tre år, så flytter de videre. Få av personer i målgruppen blir boende i Åmot, men den relativt høye andelen unge voksne påvirker allikevel befolkningsframskrivningene.

Figuren under er hentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB), og viser tre standardmodeller for befolkningsframskrivning mot år 2050 for Åmot. Åmot kommune har imidlertid tidligere gjort egne framskrivningsmodeller, som har vist en ennå lavere befolkningsprognose frem mot 2050 enn det som fremgår av SSBs laveste alternativ, dvs. LLML. Det alle modellene imidlertid er enige om er at andelen eldre personer, og særlig de over 80 år, vil øke fram mot 2050 i Åmot.

14288: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter statistikkvariabel og år. Åmot.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Syssetting

Åmot kommune, Universitetet i Innlandet og Rena leir er de største arbeidsgiverne i Åmot. Universitetet i Innlandet er for øvrig en svært viktig ressurs for lokalsamfunnet og næringslivet. Den kompetansen som både de ansatte og studentene representerer, er et klart fortrinn for den videre utviklingen av Åmot. Det er viktig å synliggjøre hvilken ressurs universitetet utgjør i lokalsamfunnet. Det samme gjelder for de ansatte i Rena leir og deres familier, som innehar en betydelig kompetanse som lokalsamfunnet kan nyte godt av.

Åmot kommune har investert mye i infrastruktur. Mange tiltak er en direkte konsekvens av Forsvarets etablering av Rena leir. To store samarbeidsprosjekter som kan trekkes frem er etableringen av kulturhuset og idrettsparken ved Rena leir, som begge kan framheves som betydelige fortrinn for Åmot.

Det er mange arbeidsplasser i Åmot, og derfor også mange som pendler inn til kommunen. Til daglig er det et stort antall personer som jobber i Rena leir, men som ikke har bostedsadresse i Åmot. I tillegg er det mange studenter som bor på hybel og unge som bor i Forsvarets hybler som ikke melder flytting, men likevel bor i kommunen.

Åmot og Sør-Østerdalen har en svært stor innpendling, men framstår i offentlig statistikk som områder med stor netto utpendling. Dette skyldes at Forsvarets arbeidsplasser ikke registreres i kommunen/regionen.

Folkehelse

Åmot kommune har gjennom sitt folkehelsearbeid identifisert følgende hovedutfordringer for Åmot:

- Lav gjennomføringsgrad i videregående opplæring
- Økende grad av psykiske helseplager blant barn og unge
- Utenforskap (de som faller utenfor arbeid, utdanning, opplæring og fritid)
- Høy andel sykefraværsdager

- Høy forekomst av livsstilsrelaterte helseutfordring i en aldrende befolkning

Det skal arbeides med utarbeiding av en helhetlig folkehelseplan. Denne skal utarbeides i tråd med folkehelseloven, som forøvrig kommunen utfører sitt arbeide etter.

Kommunens ansvar er spesifisert gjennom punktene § 4 a-e:

1. fremme befolkningens helse og livskvalitet
2. fremme gode sosiale og miljømessige forhold
3. bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse
4. bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller
5. bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal ivareta ansvaret innenfor de oppgavene og virkemidler den har:

- lokal samfunns- og tjenesteutvikling
- forvaltning
- tjenesteyting
- eier

Kommuneøkonomien

En bærekraftig kommuneøkonomi er en grunnleggende forutsetning for å sikre gode tjenester og langsiktig utvikling i kommunen. Økonomistyringen skal bidra til forutsigbarhet, handlingsrom og evne til å møte endringer i behov og rammebetingelser.

Kommunen har et inntektsgrunnlag som gir et godt utgangspunkt for tjenesteproduksjon. Samtidig stiller utviklingen i kostnader og framtidige forpliktelser krav til tydelige prioriteringer og god økonomisk styring. Driftsnivået må til enhver tid tilpasses tilgjengelige inntekter.

Kommunens økonomiske handlingsrom skal styrkes gjennom stabile og bærekraftige driftsresultater over tid. Det skal bygges opp reserver som gir robusthet i møte med svingninger og uforutsette hendelser.

Investeringer skal tilpasses kommunens økonomiske bæreevne, og gjeldsutviklingen skal holdes på et nivå som ikke gir uforholdsmessig belastning på driften. Økte rente- og avdragsutgifter skal håndteres innenfor ordinære driftsrammer.

For å sikre økonomisk balanse og utviklingskraft må kommunen arbeide systematisk med omstilling, effektiv ressursbruk og prioritering av kjerneoppgaver.

Gjennom langsiktig planlegging og bevisst utnyttelse av inntektsgrunnlaget skal kommunen legge til rette for en robust økonomi som gir grunnlag gode og bærekraftige tjenester og strategisk samfunnsutvikling – både i dag og for framtidige generasjoner.

Åmotsamfunnets identitet, særpreg og fortrinn

1. «Der elvene møtes»; Åmot kommune ligger idyllisk til med et rikt dyreliv og mange naturressurser. Skogen og vassdragene har vært de viktigste inntektskildene. Ved å-møtet på

Rena møtes Norges største elv Glomma sin største sideelv Rena. Åmot kan by på mange naturopplevelser for store og små, fastboende og turister. Renaelva er ei internasjonalt kjent fiskeelv, langs Osensjøen finner man hvite badestrender – her i kommunen er det gode muligheter for friluftsliv og naturopplevelser.

2. «Der kunnskap og kompetanse bygges»; vi har gode utdanningsmuligheter og jobbmuligheter hos oss i Åmot – Universitetet i Innlandet campus Rena, Åmot kommune, Forsvaret - og også gründere med egne ideer lykkes i kommunen. Både Forsvaret og Universitetet i Innlandet er store utdanningsinstitusjoner i nasjonal sammenheng. Åmot vil derfor være et nasjonalt siviltmilitært utdanningssenter, og ikke minst nasjonalt senter for beredskap.
3. «Midt i skogen, likevel urbant»; Åmot kommune er plassert i landlige Østerdalen, men i kommunesentret Rena er det likevel et bredt handels- og servicetilbud og et godt utviklet næringsliv. Her finnes det meste!
4. «Kort til det meste»; Åmot ligger sentralt til langs riksvei 3 på veien mellom Oslo og Trondheim, og stasjonsbyen Rena er et viktig stopp langs Rørosbanen. Det er bare 1,5 timers kjøretur til Oslo lufthavn, hvorav mer enn halvparten er på moderne 4-felts motorvei. Med andre ord; det tar ikke lang tid å komme seg ut i verden!
5. «Rikt kultur- og idrettsliv»; Rena er Birkebeinerbyen i Østerdalen. Her er også de tradisjonsrike Renabakkene. Vi har et flott kulturhus som byr på mange kulturelle arrangementer av ulike slag, og moderne idrettsanlegg med et yrende og aktivt idrettsmiljø både sommer og vinter. Det er nok å finne på i Åmot, og alle muligheter til å holde seg sunn både i kropp og sjel!
6. «Trygt og inkluderende»; Med sin beliggenhet omtrent midt i Innlandet, sitt velutbygde kommunesenter Rena og de levende grendene Deset og Osen, oppleves kommunen som et trygt og godt sted å vokse opp. Åmot har åpne og inkluderende trossamfunn, som arbeider sammen med både kultur, skole, barnehager og forsvaret. I Åmotsamfunnet er det mulig å leve det gode livet.

Utviklingstrekk, utfordringer og muligheter

Samfunnstrender

Det er flere samfunnstrender som treffer kommune-Norge i dag. Blant dem er fremdeles økende sentralisering, mer bruk av digital kommunikasjon, større krav til kunnskap og kompetanse, flere eldre, større press på velferdsstaten, strammere kommuneøkonomi og kommunereform. Men i tillegg har vi rask teknologisk utvikling innen blant annet KI og automatisering, det er et økt fokus nasjonalt på kraftunderskudd, nett og industrivekst, det er hyppigere naturhendelser som rammer, deriblant både ekstremnedbør og flom. Sist men ikke minst er en stadig økende geopolitisk usikkerhet.

Hjørnesteiner i Åmot-samfunnet

Åmot er en mindre innlandskommune, men er likevel en av landets største skogkommuner. Åmot har også tradisjonelt skilt seg ut ved å være vertskommune for bedrifter, institusjoner og anlegg med regional og nasjonal og også til en viss grad internasjonal betydning. Blant disse er Universitetet i Innlandet Campus Rena, Rena Leir og Østerdal Garnison, Renabakkene, Birkebeinerarrangementene, Rikssenter for Fallskjermhopping på Østre Æra, handels- og turistnæringen for å nevne noen.

Dette har gitt, og gir fortsatt, Åmot en unik mulighet til å innta en aktiv rolle som samfunnsutvikler. Skogen, og institusjonene og anleggene som Åmot er vertskommune for, er hjørnesteiner og bærebjelker for den lokale identiteten, og viktige drivkrefter i framtidig utvikling. Gjennom aktiv formidling av kunnskap om kommunen og lokalhistorien, godt samarbeid og strategisk tilrettelegging, skapes det grobunn for økt verdiskaping og mer mangfold av opplevelser i lokalsamfunnet.

Attraktivitet og bolyst

Tilfredsstillende handels- og servicetilbud, sentrumsmiljø, kulturtilbud og boligtilbud er avgjørende for at kommunen skal framstå som attraktivt for næringslivet, lokalbefolkningen og en økende hyttebefolkning. Å framstå som attraktiv med tanke på økt bosetting er særlig viktig i forhold til ansatte ved universitetet, hos Forsvaret og i kommunen. Oppfølging av veteraner er vesentlig for å være en god vertskommune for Forsvaret. Det er også viktig å ha et boligtilbud tilpasset unge, enslige, et økende antall eldre samt flyktninger/innvandrere, som kan ha spesielle behov. I dagens samfunn, med de mulighetene som fins knyttet til hjemmekontor, er det mulig å bosette seg nesten hvor som helst i Norge, og jobbe andre steder. Det å være en så attraktiv bostedskommune som mulig, er viktigere nå enn noen gang.

Beliggenhet og tilgjengelighet

Åmot kommune er sentralt beliggende i Innlandet, med Rv.3 og Rørosbanen i nord- sydgående retning, og Fv.215 i nordøstlig retning, knyttet tett opp til kommunesenteret. Det er relativt kort avstand og reisetid til regionsenteret i Elverum (28 km), fylkessenteret på Hamar (60 km) og Oslo (170 km).

Økt antall pendlere og universitetsstudenter medfører fremdeles et behov for flere togavganger til og fra Rena både på dagtid og kveldstid. Samtidig er det stadig flere av studiene som tilbys på studiestedet som er samlings- eller nettbaserte. Rena er et stort studiested, men i bybildet fremstår det ikke nødvendigvis slik. Flere avganger og elektrifisering av Rørosbanen er viktig for økt bosetting og næringsutvikling i hele Østerdalen. Et stadig økende antall studenter, vernepliktige, pendlere og skoleungdom har behov for et langt bedre togtilbud. For næringslivet ville også elektrifisering av Solørbanen ha positiv betydning, jf. aksene til Trondheim - Gøteborg. Utbygging av jernbane fra Rena gjennom Trysil og over grensen til flyplassen i Sälen vil også være viktig, både for Forsvarets utvidede ansvar opp mot allierte i NATO, og for eventuell evakuering øst-vest, ved behov.

Mangelfull kollektivtransportdekning til og fra grendene er særlig problematisk for de eldre og ungdom.

Sykehuset på Elverum er en hjørnesteinsbedrift også for Åmot. Videre vekst og utvikling av sykehuset vil ha betydning for befolkningens tilgang til helse - tjenester og regionens grunnleggende beredskap. Sykehuset på Elverum er en stor og viktig arbeidsplass i regionen.

«Føre var», tilpasning og vedlikehold

Utviklingen vi ser innenfor klima og terrorvirksomhet representerer globale trusler som Norge og vår kommune må ta inn over seg. Livsstilssykdommene i den vestlige verden rammer også Åmot. I vårt land og i vår kommune er det lite fattigdom og ulikhet sammenlignet med de fleste andre, men det er en økende tendens. Forskning viser at utdanning har utjevne effekt og positiv betydning for folkehelsen. Det er derfor en utfordring at flere av de typiske livsstilssykdommene har relativt stor utbredelse, og at utdanningsnivået og fullføringsprosent på videregående skole fortsatt ligger på et for lavt nivå, i forhold til store deler av landet for øvrig. Et annet utfordringsområde, både nasjonalt og lokalt, er det stadig økende etterslepet på vedlikehold av offentlig infrastruktur og bygningsmasse. Driftsproblemer og reparasjoner kommer i kjølvannet av dette, og resulterer i nedsatt funksjonalitet og ekstrakostnader. Det er økende bevissthet i samfunnet om at vi i større grad må satse på forebygging i stedet for å komme i etterkant og reparere skader som har oppstått. Når det gjelder de store, globale truslene, har utviklingen kommet dit at vi lokalt først og fremst må gjøre tilpasningstiltak for å redusere skadene av uønskede hendelser. Og det er viktig nok. Når det gjelder folkehelse, utdanning og vedlikehold av bygningsmasse og infrastruktur, er situasjonen derimot slik at vi lokalt i større grad kan foreta grunnleggende endringer som retter opp og forhindrer.

Næringsutvikling og kommunale oppgaver

Kommunens primæroppgaver er å sørge for god forvaltning, tjenesteyting og infrastruktur til sine innbyggere og næringslivet. Primæroppgavene for kommunen må løses på en tilfredsstillende måte. Det er et vilkår for å kunne være en attraktiv kommune med et godt omdømme, som igjen er en viktig forutsetning for bolyst, økt bosetting og framtidig næringsutvikling. Kommunen må selv sørge for å utvikle sin organisasjon på en måte som gjør at den kan møte framtidens utfordringer. Ved å ivareta rollen som samfunnsutvikler kan kommunen i tillegg bidra til økt verdiskaping i samarbeid med næringsliv, organisasjoner og enkeltpersoner. Viktigheten av kommunal innovasjon og kommunens rolle som samfunnsutvikler, også i et regionalt perspektiv, må tydeliggjøres. Og ikke minst må interkommunalt samarbeid styrkes. Samtidig må betydningen av kunnskap og bevissthet om næringsutvikling og entreprenørskap få større plass i hele Åmot-samfunnet. Særlig oppmerksomhet må rettes mot nyskaping med utgangspunkt i lokale ressurser og videreutvikling av eksisterende bedrifter.

Samfunnssikkerhet og beredskap

I det geopolitiske landskapet vi er i, med stadig flere konflikter, i både Europa og verden forøvrig, må Norge og kommunene gjøre viktige og riktige prioriteringer innenfor samfunnssikkerhet og beredskap. Kommunene har kommunal beredskapsplikt, og har en viktig rolle som samordner for nettopp dette. Det kommunale beredskapsrådet har en viktig rolle, og deres kompetanse må benyttes i større grad ved oppgradering av kommunale beredskapsplanverk.

Innenfor tematikken faller både klimaendringer og uønskede hendelser generelt, men også det å rigge seg for en uforutsigbar fremtid. Fra overordnet politisk hold snakkes det om å forberede seg på krig. Åmot som er en forsvarskommune må antagelig ha et særskilt fokus på nettopp det å forberede seg på krig. I et krigsscenario er det sannsynlig at store mengder allierte vil ha behov for å ferdes i vår kommune, og vår infrastruktur vil kunne bli hardt belastet.

3. Åmot mot 2036

Visjon

Vilje til vekst

Visjonen utfordrer både kommunen som organisasjon og som samfunn. Det innebærer vilje til å gripe mulighetene, med utgangspunkt i den virkeligheten kommunen befinner seg i – for å opprettholde god velferd for innbyggerne.

Økt folketall og lokal verdiskapning gir grunnlag for bedret kommuneøkonomi. Sterkt fokus på attraktivitet, bolyst og livskvalitet, utdanning og entreprenørskap anses som nødvendige forutsetninger.

Hva vil Åmot med visjonen sin: For framtida skal Åmot være et «ja-samfunn» der innbyggerne løfter hverandre, skaper optimisme og fokuserer på utvikling, bærekraftighet, endringsvilje og egeninnsats, samt sprenger grenser i forhold til hvilke muligheter som finnes i samfunnet vårt.

Verdigrunnlag

Åpen - ærlig, se mulighetene, transparent (synlig), ta til seg nye impulser, være en god vertskommune, inkluderende.

Motivert - mot til å stå sammen, være modige, motivere hverandre, mot til å ta imot andre kulturer, mot til å utvikle oss/ tenke nytt.

Offensiv - være engasjerte, deltagende og innovative.

Tillitsskapende - innbygger til innbygger, troen på at vi vil hverandre godt, trivsel og trygghet i hverdagen.

4. Satsingsområder

Satsingsområdene er ikke prioriterte. Nummereringen er kun for å kunne skille på satsingsområdene.

Satsingsområde 1: Forebygging fremfor reparasjon

Hovedmål	Satsingsområde
Utvikle kommunens roller som tjenesteyter, forvalter og produsent av fellesgoder.	Forebygging fremfor reparasjon
Ha barn og unge med lærelyst.	Forebygging fremfor reparasjon
Styrke folkehelsen gjennom hele livsløpet	Forebygging fremfor reparasjon
Legge til rette for at flest mulig kan bo hjemme lengst mulig.	Forebygging fremfor reparasjon
Forebygge utenforskap og ensomhet.	Forebygging fremfor reparasjon

FNs bærekraftsmål

3 GOD HELSE OG LIVSKVALITET 	Direkte knyttet til folkehelse, forebygging, mestring, aktiv aldring og redusert sykdom.
4 GOD UTDANNING 	Hovedmålet om lærelyst, mestring og redusert frafall i videregående opplæring peker direkte hit.
10 MINDRE ULIKHET 	Forebygging av utenforskap, ensomhet og sosial ulikhet er sentrale elementer.

Utvikle kommunens roller som tjenesteyter, forvalter og produsent av fellesgoder.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Utvikle nye løsninger gjennom satsing på kunnskap og kompetanse i tjenestene, og bygger opp om helsefremmende arbeidsmiljø.	Forebygge utenforskap og ensomhet.	Forebygging fremfor reparasjon
Fremme etisk bevissthet, samfunnsengasjement og nytenking.	Forebygge utenforskap og ensomhet.	Forebygging fremfor reparasjon

Ha barn og unge med lærelyst.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Sette fokus på kultur for mestring og læring.	Ha barn og unge med lærelyst.	Forebygging fremfor reparasjon
Forebygge frafall i videregående opplæring.	Ha barn og unge med lærelyst.	Forebygging fremfor reparasjon

Styrke folkehelsen gjennom hele livsløpet.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Tenke «folkehelse i alt vi gjør» - inkludert all saksbehandling og tjenesteyting.	Styrke folkehelsen gjennom hele livsløpet	Forebygging fremfor reparasjon
Legge til rette for gode kommunale tjenester og aktive partnerskap mellom kommune, lag, foreninger og frivillighet.	Styrke folkehelsen gjennom hele livsløpet	Forebygging fremfor reparasjon
Styrke livskvalitet, livsglede og fellesskap gjennom trygg og robust oppvekst, aktivt yrkesliv og alderdom.	Styrke folkehelsen gjennom hele livsløpet	Forebygging fremfor reparasjon

Legge til rette for at flest mulig kan bo hjemme lengst mulig.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Ta i bruk velferdsteknologi og hverdagsrehabilitering for å støtte mestring hjemme.	Legge til rette for at flest mulig kan bo hjemme lengst mulig.	Forebygging fremfor reparasjon
Legge til rette for et tilgjengelig og inkluderende sentrum med universell utforming, gode levevaner, nærhet til tjenester og trygg mobilitet.	Legge til rette for at flest mulig kan bo hjemme lengst mulig.	Forebygging fremfor reparasjon

Forebygge utenforskap og ensomhet.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Legge til rette for inkluderende møteplasser.	Forebygge utenforskap og ensomhet.	Forebygging fremfor reparasjon
Legge til rette for at flere kommunalt ansatte kan være i tilpasset arbeid lengre.	Forebygge utenforskap og ensomhet.	Forebygging fremfor reparasjon
Sikre tidlig innsats på tvers av arenaer for å identifisere og støtte risikoutsatte barn, unge og familier.	Forebygge utenforskap og ensomhet.	Forebygging fremfor reparasjon

Satsingsområde 2: Samfunns- og næringsutvikling

Hovedmål	Satsingsområde
Styrke kommunens framtidige handlingsfrihet.	Samfunns- og næringsutvikling
Stimulere til bærekraftig og økt verdiskaping i næringsliv, landbruk, reiseliv, akademisk og forsvar.	Samfunns- og næringsutvikling
Sikre bærekraftig boligutvikling som fremmer bosetting, arbeid og kompetanse i hele kommunen.	Samfunns- og næringsutvikling
Være et attraktivt og inkluderende Åmot med levende lokalsamfunn og et sterkt sentrum.	Samfunns- og næringsutvikling

FNs bærekraftsmål

	Verdiskaping, arbeidsplasser, entreprenørskap og næringsutvikling er kjernen i satsingen.
	Innovasjon, digitalisering, teknologiutvikling og samspill med akademisk og næringsliv.
	Boligutvikling, stedsutvikling, sentrumsutvikling og attraktive lokalsamfunn.

Styrke kommunens framtidige handlingsfrihet.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Effektivisere, digitalisere og tilpasse kommunale oppgaver og tjenestetilbud, for å møte framtidens behov og sikre en bærekraftig drift. Dette inkluderer blant annet videreutvikling av kompetanse, kapasitet og regionalt samarbeid.	Styrke kommunens framtidige handlingsfrihet.	Samfunns- og næringsutvikling
Tydeliggjør kommunens roller i samhandling mellom politikk, administrasjon og befolkning/næringsliv/organisasjoner, og optimalisere bruken av kommunens ressurser, inkludert frivillighet for å skape merverdi og gode løsninger for lokalsamfunnet.	Styrke kommunens framtidige handlingsfrihet.	Samfunns- og næringsutvikling

Stimulere til bærekraftig og økt verdiskaping i næringsliv, landbruk, reiseliv, akademisk og forsvar.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Styrke samspillet mellom næringsliv, kommune og utdanningsinstitusjoner og legge til rette for gründere og lokal verdiskaping med blant annet fokus på innovasjon, fornybar energi, teknologi og forsvarsnæringer.	Stimulere til bærekraftig og økt verdiskaping i næringsliv, landbruk, reiseliv, akademisk og forsvar.	Samfunns- og næringsutvikling
Utnytte lokal kraftproduksjon strategisk for arbeidsplasser og bærekraftig utvikling, og som lokaliseringstrinn.	Stimulere til bærekraftig og økt verdiskaping i næringsliv, landbruk, reiseliv, akademisk og forsvar.	Samfunns- og næringsutvikling

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Forsterke fokuset på skogens betydning som framtidsressurs i Åmot og fremme natur- og kulturbasert næringsliv og grønn innovasjon som del av Åmots identitet og konkurransefortrinn.	Stimulere til bærekraftig og økt verdiskaping i næringsliv, landbruk, reiseliv, akademia og forsvaret.	Samfunns- og næringsutvikling
Sikre at landbrukseiendommer forblir aktive, noe som bidrar til bosetting, lokal verdiskaping og bærekraftig ressursforvaltning.	Stimulere til bærekraftig og økt verdiskaping i næringsliv, landbruk, reiseliv, akademia og forsvaret.	Samfunns- og næringsutvikling
Er en framtidsrettet vertskommune med god, tilgjengelig informasjon og «én dør inn» for bedrifter, organisasjoner og samarbeidsaktører.	Stimulere til bærekraftig og økt verdiskaping i næringsliv, landbruk, reiseliv, akademia og forsvaret.	Samfunns- og næringsutvikling

Sikre bærekraftig boligutvikling som fremmer bosetting, arbeid og kompetanse i hele kommunen.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Legge til rette for et variert og tilgjengelig boligtilbud.	Sikre bærekraftig boligutvikling som fremmer bosetting, arbeid og kompetanse i hele kommunen.	Samfunns- og næringsutvikling
Videreutvikle Rena som moderne og miljøvennlig tettsted med særpreg og gode vare- og tjenestetilbud.	Sikre bærekraftig boligutvikling som fremmer bosetting, arbeid og kompetanse i hele kommunen.	Samfunns- og næringsutvikling

Være et attraktivt og inkluderende Åmot med levende lokalsamfunn og et sterkt sentrum.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Videreutvikle varierte fritids- og kulturtilbud og styrke/samordne møteplasser som arenaer for aktivitet, tilhørighet og frivillighet.	Være et attraktivt og inkluderende Åmot med levende lokalsamfunn og et sterkt sentrum.	Samfunns- og næringsutvikling
Ikke å løfte fram natur, kulturarv og nærmiljø som ressurser for bolyst, identitet og bærekraft.	Være et attraktivt og inkluderende Åmot med levende lokalsamfunn og et sterkt sentrum.	Samfunns- og næringsutvikling
Sikre helhetlig planlegging av sentrumsarealene, med gode visuelle kvaliteter.	Være et attraktivt og inkluderende Åmot med levende lokalsamfunn og et sterkt sentrum.	Samfunns- og næringsutvikling
Profilere Åmot regionalt og nasjonalt gjennom samordnet synliggjøring og kommunikasjon.	Være et attraktivt og inkluderende Åmot med levende lokalsamfunn og et sterkt sentrum.	Samfunns- og næringsutvikling

Satsingsområde 3: Samfunnssikkerhet og beredskap

Hovedmål	Satsingsområde
Ha oppdatert og robust kritisk infrastruktur.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Styrke kommunens kompetanse innen kriseledelse og beredskap.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Forvalte miljø, klima og matproduksjon på en robust, bærekraftig og framtidsrettet måte.	Samfunnssikkerhet og beredskap

FNs bærekraftsmål

	Lokal matproduksjon, jordvern, egenberedskap og matsikkerhet.
	Robusthet, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og kritisk infrastruktur er sentrale delmål under mål 11.
	Klimatilpasning og håndtering av framtidige klimarelaterte hendelser.

Ha oppdatert og robust kritisk infrastruktur.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Prioritere utbedring og vedlikehold av kommunal bygningsmasse og kritisk infrastruktur som vei, vann og avløp.	Ha oppdatert og robust kritisk infrastruktur.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Oppdatere planverk innen kritisk infrastruktur, som blant annet tydelig adresserer klimatilpasning, ytre miljø og naturressursforvaltning.	Ha oppdatert og robust kritisk infrastruktur.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Kartlegge egnede skogsbilveier i beredskapssammenheng og stimulere til vedlikehold av disse.	Ha oppdatert og robust kritisk infrastruktur.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Støtte opp om regionale og nasjonale prosjekter slik som kommunikasjonslinjer på bane, luft og vei, inkl. bruforbindelse over Glomma.	Ha oppdatert og robust kritisk infrastruktur.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Jobbe for et kommunalt beredskapslager som del av kommunens samlede klimatilpasnings- og beredskapsarbeid.	Ha oppdatert og robust kritisk infrastruktur.	Samfunnssikkerhet og beredskap

Styrke kommunens kompetanse innen kriseledelse og beredskap.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Øke kompetanse og egenberedskap hos innbyggere og ansatte gjennom målrettet informasjon, kurs og øvelser.	Styrke kommunens kompetanse innen kriseledelse og beredskap.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Følge nasjonale forskrifter og anbefalinger for beredskap.	Styrke kommunens kompetanse innen kriseledelse og beredskap.	Samfunnssikkerhet og beredskap

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Utvikle totalberedskap med blant annet kartlegging av lokale ressurser, og stimulere til samhandling med relevante beredskapsaktører.	Styrke kommunens kompetanse innen kriseledelse og beredskap.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Stadfeste Åmot som nasjonalt senter for beredskap i tett samarbeid med Forsvaret og academia.	Styrke kommunens kompetanse innen kriseledelse og beredskap.	Samfunnssikkerhet og beredskap

Forvalte miljø, klima og matproduksjon på en robust, bærekraftig og framtidsrettet måte.

Navn på strategien	Hovedmål	Satsingsområde
Sikre helhetlig og kunnskapsbasert arealplanlegging som verner jordbruksarealer, beiteområder og skogressurser for langsiktig matproduksjon og/eller beredskap.	Forvalte miljø, klima og matproduksjon på en robust, bærekraftig og framtidsrettet måte.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Fokusere på jord- og skogvern for å forebygge nedbygging av viktige natur- og matressurser.	Forvalte miljø, klima og matproduksjon på en robust, bærekraftig og framtidsrettet måte.	Samfunnssikkerhet og beredskap
Styrke kompetansen om egenberedskap for privathusholdninger knyttet til produksjon, foredling og lagring av egen mat.	Forvalte miljø, klima og matproduksjon på en robust, bærekraftig og framtidsrettet måte.	Samfunnssikkerhet og beredskap

5. Arealstrategier

Arealstrategiene, med retningslinjer for arealbruk, er bindeleddet mellom kommuneplanens samfunnsdel og tilrettelegging av den langsiktige arealforvaltningen som skal skje i arbeidet med ny arealdel.

Utviklingsbehov medfører ofte arealkonflikter. Konkurransen om arealer og andre naturressurser gjør at vi til stadig står overfor dilemmaer og avveining mellom ulike interesser i planleggingen. I stor grad dreier arealpolitikken seg om å avveie ulike hensyn. Bosetting og næringsutvikling avhenger av at det blir tilrettelagt hensiktsmessige arealer, samtidig som det tas hensyn til ulike andre formål. Klima, transport og arealbruk henger nøye sammen. Vern av arealer er viktig for å ivareta skog- og matproduksjon, biologisk mangfold, friluftsliv, kulturvern og kulturlandskap.

Samtidig er det viktig å huske at bruk av arealene og bygningene er en forutsetning for å opprettholde nettopp de ovennevnte verdiene.

Motstridende arealhensyn krever gode og omforente lokaliseringsprinsipper for å sikre både bruk og vern.

Oppdatering og revisjon av gjeldende arealdel

Gjeldende kommuneplan og reguleringsplaner med bestemmelser og retningslinjer må gjennomgå for oppdatering og revisjon. Det er viktig å se nærmere på grønnstruktur og klimatilpasningstiltak knyttet til økende nedbør. Enhver revisjon av kommuneplanens arealdel krever gjennomgang av alle gjeldende reguleringsplaner, og konkret vurdering av den enkelte ift. realisering og dagens kunnskap. Dette vil måtte gjøres ved revisjon av vår arealdel.

Revisjon av arealdelen bør også medføre konkrete vurderinger av hvilke arealer som skal avsettes til eksempelvis næringsutvikling, fornybar energi og eventuelt ny fritidsbebyggelse. Dette medfører også at man må gjøre en vurdering av om arealer som tidligere er avsatt til ulike formål men som ikke er realisert, fremdeles skal være avsatt til dette formålet, eller om det bør få et nytt formål/tilbakeføres til LNF.

Stedsutvikling

Åmot kommune er en av et fåtall forsvarskommuner i Norge. Likevel kan det være utfordrende for små kommuner å dra nytte av de godene som kommer med å være en forsvarskommune.

For å sikre framtidig bosetting og næringsutvikling er det en utfordring å utvikle kommunesenteret slik at det framstår som attraktivt, også i årene framover. En felles plan for sentrumsarealene, der ombruk av eksisterende arealer og transformasjon av bygningsmasse samtidig som man bevarer byggeskikk vektlegges vil være viktige nøkler for å få til dette. Demografiske endringer må vektlegges både i sentrumsområdene, men også i kommunen generelt.

Kommunesenteret er viktig for alle som opp holder seg i kommunen. Rena som «utdanningscenter» og «studentby» for INN, «garnisonsby» for Rena Garnison, «Birkebeinerhovedstad» i Østerdalen og servicesenter for en økende hyttebefolkning har stor betydning i den sammenheng.

Livskraftige lokalsamfunn og hva man legger i det må ses i lys av den generelle samfunnsutviklingen. Endret demografi, teknologiske løsninger og generell større mobilitet betyr at tjenester sentraliseres. For Åmots del betyr det tjenester vil skje i kommunesenteret. Et sterkt kommunesenter betyr at sentraliseringen ikke flyttes ut av kommunen. Det som gir livskraft, skaper identitet og gir særpreg skapes av de som bor på de ulike stedene i kommunen vår.

Mulighet for kollektivtransport er et eksempel. At aktiviteter i tilknytning til grendehus og frivillige organisasjoner kan opprettholdes vil ha stor betydning for trivsel og nærmiljø. Spesielt Osnasset, men også Deset har stor betydning og utviklingspotensial som servicepunkter for en økende hyttebefolkning og for utøvere av jakt, fiske og annet friluftsliv. For Åsta er det særlig viktig å tilpasse arealplanene til de forbedrede bomiljøene som følger av ombyggingen på Rv.3, og også med utgangspunkt i den gunstige beliggenheten i forhold Rena sentrum og regionsenteret Elverum.

Forsvarets tilstedeværelse i Åmot

På grunn av raske endringer i det sikkerhetspolitiske bildet skjer det også raske endringer i Forsvarets oppgaver. Dette medfører også endringer i øvingsbehovet.

Forsvarets behov skisseres gjennom langtidsplaner. Deres behov kan på sikt bety behov for revisjon av gjeldende arealplaner. Det er viktig å balansere forsvarets behov med behovet til den sivile befolkningen i kommunen. Her kan tettere sivil-militært samarbeid gi et mulighetsrom.

Økt øvingsaktivitet i kommunen, men også ut av kommunen vil føre til økt belastning på kommunal infrastruktur. Det kan være hensiktsmessig å jobbe for å realisere bruforbindelsen som ligger foreslått i gjeldende arealdel, mellom leiren og Hovdmoen, slik at forflytning av materiell kan gå utenom sentrum.

Reiseliv

Samtidig som Åmot er en forsvarskommune, så er vi også en hyttekommune. Store deler av reiselivet i vår kommune handler derfor nettopp om dette. De tre største hytteområdene er Furutangen, Digeråsen og Skramstadsætra. Innenfor flere av hytteområdene i kommunen, foruten i Åmot Vestfjell, kan det også være rom for fortetting, noe som vil kunne være en naturlig vei videre, fremfor å ta hull på nye områder.

Etter flere omfattende prosesser er det også klart at det er et behov for å kanalisere ferdsel ut av sårbare områder for villrein i Åmot Vestfjell. For å imøtekomme dette bør det legges til rette for at Digeråsen og Skramstadseter-området bindes sammen gjennom veier og løyper slik at ferdselen styres utenom villreinområdene lengre vest.

I kommunen fins det også flere natur-, kultur- og pilegrimsleder. Disse ledene kan være en viktig spillebrikke for reiselivet i kommunen. Det fins også mange muligheter knyttet til jakt, fiske og andre naturopplevelser knyttet til både vassdrag og naturen generelt.

Økt kunnskapsbasert areal- og miljøforvaltning

LNF- områdene utgjør størstedelen av kommunens areal, og skogen er kommunens viktigste naturressurs. Det er derfor viktig at forvaltningen av LNF- områdene er kunnskapsbasert. Utøvelsen av tradisjonelt jordbruk og skogbruk er regulert i særlovgivingen, også med hensyn til ivaretagelse av flerbruksinteressene i de samme områdene. Felles for både små og store tiltak uten tilknytning til landbruk er at de representerer varige naturinngrep, og at også mange små tiltak over tid og i sum vil innebære vesentlige endringer i arealbruken. Det er derfor viktig at kommunen har en bevisst holdning til hva vi bruker arealene til.

Med det stadig økende behovet for kraft både i Innlandet, og i landet for øvrig, er det naturlig at det også i Åmot gjøres vurderinger av hvor det eventuelt kan utvikles arealer tilknyttet fornybar energi. Dette må baseres på gode kunnskapsgrunnlag og grundige utredninger. Utvikling av kraft i Åmot og i landet for øvrig vil kreve bedre nettkapasitet, noe som forutsetter nasjonalt engasjement.

Det kan være et behov for en portefølje av næringsarealer med ulike kvaliteter. Det kan oppfordres til ombruk av eksisterende arealer, transformasjon av eksisterende bebyggelse, men også til samlokalisering av næring.